

काकडी

प्रस्तावना

काकडी हे मूळचे भारतीय पिक असल्याने सर्व देशभर याची लागवड केली जाते. काकडी कोकणासारख्या अतिपर्जन्याच्या प्रदेशात देखील पावसाळी हंगामात काकडीचे भरपूर उत्पादन निघते. काकडी पासून कोशिंबीर बनविली जाते. त्यामुळे या वेलवर्गीय भाजीचे आहारामध्ये दररोज उपयोग होतो. महाराष्ट्रामध्ये अंदाजे ३७११ हेक्टरवर या पिकाची लागवड होते.

हवामान व जमीन:- काकडी हे उष्ण आणि कोरड्या हवामानात वाढणारे पीक आहे. पाण्याचा उत्तम निचरा होणारी मध्यम ते भारी जमीन या पिकास योग्य असते.

लागवडीचा हंगाम:- काकडीची लागवड खरीप आणि उन्हाळी हंगामात होते. खरीप हंगामासाठी काकडीची लागवड जून, जुलै महिन्यात व उन्हाळी हंगामामध्ये जानेवारी महिन्यात करतात.

बियाणे प्रमाण:- या पिकाकरिता हेक्टरी २.५ ते ४ किलो बियाणे लागते.

पूर्वमशागत व लागवड

शेतास उभी आडवी नांगरणी करून ढेकळे फोडून काढावी व एक वखारणी द्यावी. शेतात चांगले कुजलेले ३० ते ५० गाड्या शेणखत टाकावे. नंतर वखरणी करावी. उन्हाळी हंगामासाठी ६० ते ७५ सेमी अंतरावर स-या पाडून घ्याव्यात. खरीप हंगामात कोकण विभागास काकडीची लागवड करावयाची असल्यास दर ३ मीटर अंतरावर ६० सेमी रुंदीचे ३० सेमी खोलीचे चर खोदून चरांच्या दोन्ही बाजूंना ९० सेमी अंतरावर ओळी ३०x ३०x ३० सेमी अंतरावर आकाराचे खड्डे तयार करावेत. प्रत्येक खड्ड्यात २ ते ४ किलो शेणखत मिसळावे. प्रत्येक आळ्यात ३ ते ४ बिया योग्य अंतरावर लावाव्यात.

खते व पाणी व्यवस्थापन

काकडी पिकास ५० किलो नत्र, ५० किलो पालाश, ५० किलो स्फुरद लागवडीपूर्वी द्यावे. व लागवडीनंतर १ महिन्याने नत्राचा ५० किलोचा दुसरा हप्ता द्यावा व पावसाळ्यात ८ ते १० दिवसांचे अंतराने पाणी द्यावे व उन्हाळ्यात ४ ते ५ दिवसांच्या अंतराने पाणी द्यावे.

आंतरमशागत

काकडीचे वेलांना आधार दिल्यास फळांची प्रत सुधारते परंतु ते खर्चिक असल्या कारणाने महाराष्ट्रामध्ये काकडीचे पीक जमिनीवर घेतले जाते. लागवडीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी पिकातील गवत काढून टाकावे. फळे लागल्यानंतर फळांचा संपर्क मातीशी येऊ नये म्हणून फळांखाली वाळलेला काटक्या घालाव्यात.

वाण

शीतल वाण:- ही जात डोंगर उताराच्या हलक्या आणि जास्त पावसाच्या प्रदेशात चांगली वाढते. बी पेरणीपासून ४५ दिवसांनी फळे चालू होतात. फळे रंगानी हिरवी व मध्यम रंगाची असतात कोवळ्या फळांचे वजन २०० ते २५० ग्रॅम असते. हेक्टरी उत्पादन ३० ते ३५ टन मिळते.

पुना खिरा:- या जातीमध्ये हिरवे आणि पिवळट तांबडी फळे येणारे दोन प्रकारचे बियाणे बाजारात मिळते. ही लवकर येणारी जात असून फळे आखूड असतात. ही जात उन्हाळी हंगामात चांगली असून हेक्टरी उत्पादन १३ ते १५ टन मिळते.

प्रिया:- ही संकरीत जात असून फळे रंगाने गर्द हिरवी व सरळ असतात. हेक्टरी उत्पादन ३० ते ३५ टन मिळते.

पुसा संयोग:- लवकर येणारी जात असून फळे हिरव्या रंगाची असतात. हेक्टरी उत्पादन २५ ते ३० टन मिळते. या शिवाय पॉईंट सेट, हिमांगी, फुले शुभांगी यासारख्या जाती लागवडीस योग्य आहेत.

काढणी व उत्पादन

फळे कोवळी असतानाच काढणी करावी म्हणजे बाजारात चांगला भाव मिळतो. काकडीची तोडणी दर दोन ते तीन दिवसांच्या अंतराने करावी. जाती व हंगामानुसार काकडीचे हेक्टरी २०० ते ३०० क्विंटल पर्यंत उत्पादन मिळते.